

Yttrande RUFSS 2060

Sammanfattning

Värmdö kommun har getts möjlighet att yttra sig över samrådsförslaget för RUFSS 2060.

Kommunen anser att RUFSS 2060 är *ett grundläggande dokument för myndigheter och andra aktörer ska vara rustade att möta de utmaningar och möjligheter som regionen står inför*. Värmdö kommun kan bidra till regionens utveckling inom bostadsbyggande, arbetstillfällen och en mer robust beredskap men det förutsätter en fungerande väginfrastruktur.

RUFSS bör tydligare beskriva denna utmaning.

Bakgrund

Region Stockholm har påbörjat arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFSS). RUFSS är ett strategiskt dokument som ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av regionen i frågor som rör bland annat fysisk planering, bostäder, infrastruktur, näringsliv, miljö och klimat. RUFSS är inte juridiskt bindande, men ska vara vägledande för kommunernas översiktsplanering och för statliga myndigheters planering i regionen.

Planen syftar till att skapa en gemensam vision och strategi för regionens utveckling fram till år 2060, med utgångspunkt i de globala hållbarhetsmålen och de regionala utvecklingsmålen. Planen ska vara ett stöd och en vägledning för beslut och åtgärder som rör regionens fysiska, sociala och ekonomiska utveckling.

Samrådsförslaget till RUFSS 2060 presenterades i maj 2024 och är öppet för synpunkter fram till den 30 september 2024. Förslaget bygger på fyra övergripande teman som ska genomsyra planen: hållbarhet, integration, innovation och samverkan. Förslaget innehåller även en regional struktur som beskriver regionens geografiska indelning och funktioner, samt en rad strategiska frågor och insatser som ska bidra till att uppfylla planens vision och mål

Bedömning

Värmdö kommun har tagit del av Region Stockholms förslag till ny regional utvecklingsplan för hållbarhet och tillväxt i Stockholmsregionen och välkomnar planen. *Dokumentet utgör en bra grund för att möta de utmaningar och möjligheter som regionen står inför men saknar nödvändig beskrivning som tar höjd för längre sikt, det vill säga utvecklingen 2060 såsom dokumentnamnet antyder*. Vi delar regionens ambitioner om att skapa en attraktiv, konkurrenskraftig och klimatsmart region som erbjuder god livskvalitet för alla invånare. Kommunen har ett stort intresse av att medverka i framtagandet av RUFSS och saknar därmed en tydlig beskrivning av behovet av satsningar på transportinfrastrukturen. *Utifrån beskrivna klimatambitioner saknar kommunen en beskrivning om alternativa transporter inom Värmdö kommun och även till och från andra kommuner än huvudstaden. Interkommunal och mellankommunal kollektivtrafik i kommunerna skulle kunna vara ett exempel som möter och avlastar vägnätet*.

Under de 36 år som RUFSS föreskriver skulle infrastrukturen kunna utvecklas på ett sätt som inte bara begränsar och reglerar utveckling utan istället kompletterar och skapar mervärde för

Regionens alla ansvarsområden. Utan en väl fungerande infrastruktur hindras och hämmas regionens utveckling. En välutvecklad Infrastruktur kan bidra till att skapa mervärden för regionens samtliga ansvarsområden.

Värmdö kommun har en unik geografisk position som en skärgårdskommun men med närhet till Stockholm och andra delar av regionen. *Värmdö kommun anser att liksom vid RUFSS 2050 saknas det i nya förslaget till RUFSS 2060 en tydlig koppling mellan bostadsbyggande och transportinfrastrukturutveckling gällande samtliga trafikslag, kollektivtrafik, bil, cykel och gång. Tvärtom omnämns bostadsbyggandet och infrastrukturen som egna självständiga utvecklingsområden som om de vore oberoende av varandra. Detta tydliggörs med bilagan "Beräkning av demografiskt bostadsbehov i Stockholmsregionen 2022-2060" där kopplingen till infrastruktur inte nämns samtidigt som tabellerna redogör en tydlig anvisning av behovet av bostäder fram till 2060. Bara LÅG-alternativ prognosen säger att bostadsutökningen i Värmdö kommun behöver ske med 46%. Motsvarande bilaga om Regionens satsningar på Värmdö kommuns infrastruktur eller kollektivtrafik finns inte. Ett tydligare samband torde därför vara ännu viktigare nu när Region Stockholm också ansvarar för upprättandet av Länsplanen och fördelningen av den statliga infrastrukturfinansieringen.*

Kommunen har tidigare tillhört de kommuner i regionen som tagit stort ansvar för bostadsförsörjningen och *kan tänka sig att även framgent bidra till regionens bostadsutveckling, tillväxt, attraktivitet och hållbarhet förutsatt att regionen redovisar tydliga planer för infrastrukturens satsningar i kommunen.* Kommunen har dock svåra utmaningar med framkomlighet och infrastruktur med ett omfattande beroende av statliga vägar, utspridd bebyggelsestruktur, skärgårdens utveckling och anpassningar till ett förändrat klimat.

Kommunens främsta synpunkt är därför att om Värmdö fortsatt ska bidra till regionens utveckling inom såväl bostadsbyggande, attraktivt näringsliv med fler arbetsplatser som till en stärkt beredskap vid kris krävs en fungerande infrastruktur och prioritering av den i Värmdös geografi.

Kommunen *skulle kunna* fortsätta att utvecklas med nya bostäder och ökad inflyttning, men det kräver att statliga och regionala satsningar görs för en mer robust och utbyggd statlig infrastruktur och kollektivtrafik till denna del av regionen. Dagens transportsystem inom kommunen men även till och från Slussen, som är en viktig målpunkt för många Värmdöbor, är högt belastat och har en stor störningskänslighet. En sammanhållen arbetsmarknadsregion och en fungerande kompetensförsörjning där en stor andel av värmdöborna dagligen pendlar ut ur kommunen till arbetsplatser i andra delar av regionen kräver bättre infrastruktur. Ett prioriterat område för regionen bör vara att utveckla och bygga fler tvärförbindelser som binder samman länets och kommunens olika delar bättre och effektivare än idag. Detta kan med fördel återspeglas i RUFSS.

Värmdö kommun är starkt kritisk till att Östlig förbindelse inte nämns någonstans i planen. Projektet är ett riksintresse för en trafikförbindelse i den östra delen av regioncentrum och är viktig ur många aspekter. För Värmdö kommun är Östlig förbindelse en mycket viktig och angelägen tvärförbindelse som har en helt avgörande betydelse för ökad robusthet och framkomlighet i Stockholms län, men även på nationell nivå. Kommunen är kritisk till att alla skrivningar om Östlig förbindelse har lyfts ur den nya RUFSS 2060.

Värmdö har även följande detalj synpunkter på infrastrukturen:

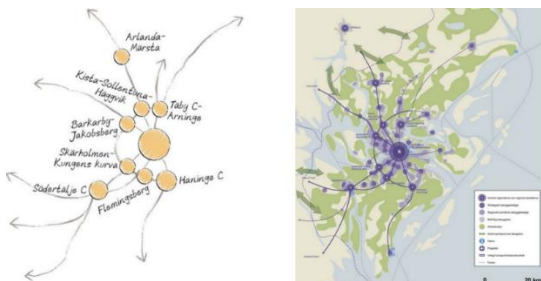
- *Värmdö kommun saknar att Region Stockholm tydligare anammar sin roll som Länsplaneupprättare och ser gärna att Regionen tydligare kliver fram som ansvarig myndighet och bejakar behovet av en ökad nationell finansiering av infrastrukturen.*
- *Värmdö kommun ifrågasätter starkt varför inte länsplanen är en naturlig del av RUFS särskilt när Regionen nu äger ansvaret för upprättandet av länsplanen samt budgetprioriteringarna för infrastrukturprojekten i länets infrastruktur.*
- Värmdö kommun anser att BRT (Bus Rapid Transit) behövs till Värmdö.
- Utveckling av kollektivtrafik; stombussnätet är kärnan i den snabba kollektivtrafiken till och från de centrala delarna av Stockholm till Värmdö. Slussen är fortsatt den viktigaste målpunkten även när Nacka får tunnelbana.
- Östlig förbindelse behövs – för att möta tillväxten i Nacka och Värmdö och redundans i det regionala vägnätet. *Kommunen anser att det är allvarligt att projektet som är ett riksintresse har plockats bort från den föreslagna RUFS 2060.*
- *Trafiksäkra väg 274 som är sekundärled för trafikfarligt gods och en viktig infrastrukturled till flera viktiga områden för kommunen.*
- Förstärkta kopplingar till Vaxholm genom att säkerställa framkomlighet och ökad kapacitet längs väg 274 förbi Hemmesta för samtliga trafikslag inklusive Försvarsmaktens behov.
- *Flera av kommunens replipunkter utgör en nod för kollektivtrafiken i Stockholms skärgård vilket motiverar att regionala cykelbanor pekas ut till kommunens replipunkter. Då inga nya stråk förutom befintliga pekats ut i RUFS 2060 så innebär aktuellt förslag att regionen inte har några ambitioner på att utveckla cykelvägarna i Värmdö de kommande 36 åren, något kommunen är starkt kritiska till.*
- Värmdö kommuns grundläggande inställning är att statlig infrastruktur ska finansieras statligt utan infrastrukturavgifter, särskilt när kommuninvånarna inte har rimliga alternativa vägar.
- Regionen bör fortsätta satsa på sjökollektivtrafikvägar som avlastar vägnätet.
- Björkviks brygga bör pekas ut som replipunkt
- *Värmdö kommun noterar att samtliga ambitioner beträffande att utforma infartsparkeringar för bil och cykel längs de regionala stråken har plockats bort i aktuellt*

förslag. Utökningen av infartsparkeringar är viktigt för att nå målen om ökat resande med kollektivtrafiken. Kommunen skulle därför önska att RUFSS 2060 likt RUFSS 2050 innehåller förhållningssätt om hur infartsparkeringarna ska öka i länet.

- I samrådsförslaget anges att samtliga landsbygdsnoder bör ha tillgång till kontinuerlig kollektivtrafik till närmsta kommuncentrum. Värmdö kommun vill understryka att kommunens båda landsbygdsnoder Djurö och Stavnäs idag redan har god förbindelse till regioncentrum. Det är viktigt att regleringen inte innebär en försämring av kollektivtrafikutbudet för kommunens landsbygdsnoder.
- Värmdö kommun har ett försvarsstrategiskt läge kopplat till skärgården i regionen, vilket också kräver en förbättrad infrastruktur för Försvarsmaktens ökade närvaro och aktiviteter i området och i skärgården. RUFSS behöver synliggöra de förbättringsbehov som finns och vilka prioriteringar som krävs för en robust infrastruktur utifrån ett förändrat världsläge. Ur denna aspekt kan en Östlig förbindelse förbättra Regionens och huvudstadens redundans utifrån behovet av evakuering vid händelse av kris och krig.
- Ambulanshelikopters placering bör utgå ifrån kortast tid tills att livsuppehållande insatser kan påbörjas, Värmdö är strategiskt placerat mitt i länet och Stockholms Skärgård. Värmdö kommun är även en attraktiv besöksdestination i regionen och för stora delar av landet med sin kust och skärgård. Under sommarhalvåret fördubblas antalet boende i kommunen. För att kommunen fortsatt ska kunna ta emot besökare och utgöra ett viktigt besöksmål behöver vägar och kollektivtrafiken till och från replipunkter förbättras.

Värmdö i RUFSS Samrådsförslaget beskriver Stockholmsregionens attraktivitet med såväl stadspuls som naturupplevelser och intressant kultur. Värmdö har där mycket att erbjuda. Gustavsberg är till exempel ett världsrenommerat kulturellt kluster med Sveriges främsta keramiker, en mångfald av ateljéer och unik porslinsstillverkning. Lägg därtill nationalmuseets Porslinsmuseum samt konst vid Artipelag. Värmdö kan också bidra i hållbarhetsarbetet till regionens utvecklingsarbete samt näringslivsutveckling i gröna och blå näringar. Värmdö kommun vill föra en dialog kring hur Gustavsberg och Värmdö kan bidra till att stärka regionen österut.

På RUFSS illustrationskartor osynliggörs Östra regionen och skärgårdens utveckling och dess potential, detta behöver åtgärdas.

Klimatanpassning och miljö

Kommunen delar RUFSS ambition om att göra regionen mer klimatneutral och klimatrezilient. Värmdö är sårbart för klimatförändringarnas effekter, såsom havsnivåhöjning, erosion, översvämning med mera. Klimatperspektivet i RUFSS bör fånga både stad och skärgård. Kommunen ser att mer fokus behöver läggas på Stockholms natur- och kulturmiljö och dess vikt för attraktionskraften att bo och leva i Stockholm. Värmdö är rekreationsplats för hela regionen.

För Värmdös del behöver RUFSS förtydliga

- Grön- och blåstrukturen som resurs, till exempel hur den kan bidra till folkhälsan och psykisk hälsa
- Åtgärder för utsläppsminskningar
- Betydelsen av kolinlagring och kolsänkor

Skärgård

Likt tidigare invändningar motsätter sig Värmdö kommun å det starkaste markeringen av tilltänkt farled över Horsten i plankartan såväl som karan över Gods och logistikinfrastuktur Stockholms län 2060 <https://www.regionstockholm.se/496cea/siteassets/regional-utveckling/rufs2060/karta-gods-och-logistikinfrastuktur-stockholms-lan-2060.pdf> Horstensleden har tidigare pekats ut av staten som ett riksintresse och omfattar ett stort orört och känsligt marint område i ytterskärgården. Det är främst Stockholms Hamn och Trafikverket som är intresserade av leden. Ambitionerna för anläggandet av farleden har bidragit till att Värmdö kommun har under föregående mandatperiod påbörjat ett arbete med ett marint naturreservat för att skydda området. Värmdö kommun önskar därför att området istället pekas ut som ”planerad kommunalt naturreservat”.

Kommunen har noterat att gränsdragningen för den tilltänkta nationalparken i Nämndöskärgården i bilaga ”Grönstruktur” behöver justeras enligt aktuellt förslag.

Vidare reagerar kommunen starkt på den föreslagna sänkta ambitionsnivån beträffande kollektivtrafikförbindelser till och från replipunkterna. I nuvarande RUFSS 2050 framgår det att det ska finnas goda kollektivförbindelser mellan replipunkter till både kommuncentrum och regionkärna. I aktuellt förslag för RUFSS 2060 så anges att goda kollektivtrafikförbindelser enbart behöver ske till kommuncentrum. En sådan sänkt ambitionsnivå skulle kraftigt minska kollektivtrafikresande för både värmdöbor och besökare samt riskerar att allt fler i stället tar bilen.

Kommunen är även kritisk till att punkten ” Utveckla bastrafiken med hänsyn till såväl boende som besökare” har plockats bort som punkt under replipunkter för skärgårdsborna. Kommunen vill understryka att det fortsatt är viktigt att regionen har ambitionen att

vidareutveckla bastrafiken ute i skärgården. Möjligheten till god kollektivtrafik från våra skärgårdsöar är en grundförutsättning för att behålla och utveckla en levande skärgård.

Värmdö kommun jobbar aktivt med skärgårdsutvecklingen på flera plan, bland annat genom markanvisningar i skärgården för att öka antalet permanentboende på kärnöarna. Kommunen förväntar sig att RUFSS inkluderar skärgårdsutveckling. Kommunen delar uppfattningen att bebyggelseutvecklingen i skärgården bör utgå från kärnöarna. Vi ser framemot att fortsätta samarbeta med regionen och grannkommuner om vad kärnöbegreppet kan innebära i form av riktlinjer, vägledning och tydliggjord servicenivå. *Kommunen är dock kritisk till att ytterligare detaljregleringar pekas ut för bebyggelse ute på våra kärnöar. Plan och Bygglagen och kommunernas lokala riktlinjer innehåller redan regleringar över vad som ska prövas i samband med ny bebyggelse och kommunen ser inget behov av ökade regleringar för skärgårdsborna. Skärgården lider inte brist på regleringar.*

För att upprätthålla kommunal service på kärnöarna i form av skola och grundskola finns behov av likvärdig internkommunalersättning för skärgården. En livskraftig skärgård är en viktig resurs för hela regionen. RUFSS nämner i huvudsak ekologiska värden på fastlandet, men i Värmdös skärgård finns värdefull natur och ekologiska värden både på land och i havet.

Behovet av elektrifiering nämns i RUFSS endast på fastlandet. En utbyggnad av laddinfrastrukturen krävs också i skärgården för att regionen ska vara robust. RUFSS behöver peka ut var satsningar på elektrifiering ska ske. Utvecklingen av havsbaserad vindkraft kommer att påverka den fysiska planeringen i Värmdö.

Dokumentet och upplägg

Det är positivt att planen kommer att aktualitetsprövas var fjärde år, det ger en flexibilitet och kan bidra till en handlingskraftig plan. Kommunen ser gärna att ytterligare målkonflikter och synergier på regional nivå belyses. Det är viktigt att problematisera kring hur målkonflikterna ska hanteras och vad som händer i ett skarpt läge när en prioritering behöver ge vika för en annan. Det är också viktigt att tydliggöra hur målkonflikterna ska hanteras i de återkommande aktualitetsprövningarna av RUFSS. RUFSS behöver vara visionärt samtidigt som det beskriver ett nuläge så att tydliga ställningstaganden kan ge utveckling.

Svartsö finns inte med i texten om kärnöar men finns med på kartan. Regionen uppmärksammades på detta under samrådsperioden och informerade då Värmdö kommun om att det var ett misstag som kommer att rättas till. Värmdö vill också lyfta att Nämdö är felstavat i RUFSS.

I övrigt anser kommunen att det försvårar möjligheten att ge synpunkter på förslaget när indikatorerna över måluppfyllelse har lyfts ut ur planen. Det är därför av yttersta vikt att indikatorerna tydligt framgår inför granskningsskedet för att få en helhetsbild av hur förslaget påverkar kommunen.

Samordning

Värmdö kommun är engagerad i den gemensamma fortsatta utvecklingen av Stockholmsregionen och ser gärna att regionen tar en aktiv roll som samordnare. RUFS är av stor betydelse för regionens och kommunens utveckling och årliga samordningsmöten är nödvändiga för att RUFS ska vara det aktuella verktyg som den har potential att vara

Regionen kan med fördel samordna frågor kring till exempel:

- Masshantering
- Sulfidhantering
- Återvinningsanläggningar / Cirkulärt byggande
- Storskalig energiproduktion/energiförsörjning
- Dricksvattenförsörjning både på land och på kärnöar
- Gods- och logistik, hamnar och verksamhetsområden av regional betydelse
- Funktioner kopplade till kollektivtrafiken såsom kajplatser, depåer, terminaler.
- Civil beredskap
- Lokalisering av servicefunktioner med regionala upptagningsområden inom handel, offentlig service samt idrott och kultur.
- Utbyggnad av bredbandsinfrastruktur i hela stockholmsregionen